

PIOs utlåtande till utredaren Mika Pyykkös rapport ”Utredning om förutsättningarna och riktlinjerna för social- och hälsoorganisationernas understödda verksamhet”

Bakgrund:

I juni 2024 utnämnde social- och hälsovårdsminister Kaisa Juuso en utredare för att stöda beredningen av riktlinjerna för social- och hälsovårdsorganisationernas understöd (STEA-understöd). Till utredare utnämndes pol.mag. Mika Pyykkö, hans rapport publicerades den tionde januari 2025 och hittas på

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166020>

Svensk översättning tillgänglig som nedladdningsbar pdf via:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=0b49a4de-591d-4383-a77f-3e8dd14b86f3>

Utredarens förslag innehåller två alternativ. Syftet med alternativ A är att förnya understödssystemet så att det skapar en utgångspunkt för utveckling av allmännyttig verksamhet i social- och hälsovårdsorganisationer samt för att öka effekterna som en viktig del av helheten som främjar hälsa och välfärd. Syftet med alternativ B är att anpassa den understödda verksamheten till minskade understödsanslag.

Förslaget har kritiserats från föreningsfältet för att det dels innehåller väldigt begränsat med information om alternativ B, dels för att det inte beaktar civilsamhällets och tredje sektorns värde för en stark demokratiutveckling och samhällelig medverkan i tillräckligt hög grad.

PIOs utlåtande till Social- och hälsovårdsministeriet (VN/1463/2025) kan sammanfattas i tre följande punkter:

- **Vi vill hålla fast vid den nuvarande stödmodellen och öka andelen allmänt understöd framom riktade eller tematiska bidrag.**

Organisationerna behöver ges möjlighet att anpassa sin verksamhet för att minimera skadan och riskerna som förorsakas av framtida nedskärningar. Resurser kan frigöras från biståndsbyråkratin i stället för att öka på den. Nedskärningar i de allmänna bidragen och knytande av dem till de riktade verksamhetsstöden går inte ihop med organisatorisk självständighet och minskad byråkrati. PIO motsätter sig starkt en modell där beviljandet av allmänt understöd skulle knytas till de riktade verksamhetsunderstödens storlek.

Frivillig medborgarverksamhet, såsom pensionärsverksamhet, kan inte behandlas och konkurrensutsättas på samma sätt som en tjänsteleverantör. Civilsamhällets

kärnfunktioner behöver skyddas och stärkas, anpassningen till ekonomiska nedskärningar kan därför inte bara utgå ifrån projektens och den riktade verksamhetens effektivitet.

Organisationerna behöver den långsiktighet som det allmänna bidraget ger, vilket inte är förenligt med sexårscykler. De i utredningsmannens rapport (jan 2025) föreslagna temana utesluter viktiga delområden inom föreningsverksamheten, såsom personer med funktionsnedsättning, invandrare eller missbrukararbete. Det behövs kontinuerligt arbete och finansiering för att upprätthålla volontärarbete över längre perioder. Nedlagda verksamheter kan inte omstartas i sex års cykler.

- **Pensionärsverksamhet på det egna språket och verksamheter som når olika målgrupper får inte betraktas som överlappande**

Vad gäller kriterierna för beviljande av generella bidrag förväntar vi oss att STEA:s definition av genuint nationell verksamhet även i fortsättningen beaktar det särskilda behovet av svenskspråkig verksamhet och dess regionala särdrag. Verksamheten, som sträcker sig över hela det svenskspråkiga Finland, är i sig genuint riksomfattande för denna målgrupp.

Under årtiondenas lopp har pensionärsföreningarna i Finland fritt organiserat sig i olika förbund och vuxit till betydande organisatörer av medborgar- och frivilligarbete. Det finns mer än tusen lokala pensionärsföreningar och mer än en kvarts miljon medlemmar. Antalet frivilliga räknas i tusentals, till och med tiotusentals. Möjligheterna till frivilligverksamhet får inte begränsas av statliga åtgärder. PIO framhåller ett viktigt demokratiskt egenvärde i att pensionärerna har valfrihet i föreningsverksamheter.

- **Organisationer får inte bestraffas för god ekonomisk förvaltning, för att de förbereder sig för framtiden eller för att de lyckas med övrig medelinsamling**

Nedskärningar på basis av befintlig förmögenhet kan skapa onödiga incitament för olika ägararrangemang. Värdering av fastighetstillgångar är svårt och värdet i balansräkningen kan skilja sig avsevärt från marknadsvärdet – i båda riktningarna. Lokaler som används för stadgeenliga ändamål bör inte heller i fortsättningen påverka verksamhetsstödens storlek. Ur ett demokratiperspektiv är det viktigt med en tillräcklig grad av ekonomisk integritet.

Tredje sektorns organisationer som får ett STEA-bidrag kan inte förlita sig helt på ekonomiskt stöd från den offentliga sektorn. I samband med finansieringsreformen ska man undvika uppkomsten av situationer där två eller flera organisationer med likartade verksamhet och resultat blir ojämnt behandlade i förhållande till STEA-stödets storlek,

så att enskilda organisationer förutsätts stå för betydligt större självfinansiering än andra.